

EXAMINATION OF THE TEXTS IN THE 6TH GRADE TURKISH TEXTBOOKS IN TERMS OF VALUES EDUCATION

Över BULDU* Kartal AĞAR** Faysal ÇİFTÇİ*** Ahmet BARAN****
Gurbet ÜLÜMEN*****

*MEB, İstanbul/TÜRKİYE, overbuldu@gmail.com, ORCID: 0000-0003-4133-574X

**MEB, İstanbul/TÜRKİYE, kartalagarr@gmail.com, ORCID: 0000-0002-6578-8068

***MEB, İstanbul/TÜRKİYE, faysalciftci1@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4462-4953

****MEB, İstanbul/TÜRKİYE, ahmet2409baran@gmail.com, ORCID: 0000-0001-6595-4698

*****MEB, İstanbul/TÜRKİYE, gurbetulumen90@gmail.com, ORCID: 0000-0003-1804-8304

Received Date: 21.02.2022

Revised Date: 28.03.2022

Accepted Date:08.05.2022

Copyright © 2022 Över BULDU, Kartal AĞAR, Faysal ÇİFTÇİ; Ahmet BARAN, Gurbet ÜLÜMEN. This is an open access article distributed under the Eurasian Academy of Sciences License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

ABSTRACT

In the research, it is aimed to examine 3 reading texts, 1 listening and 1 free reading text in the Turkish Textbook for 6th Grades (limited to the 1st theme) prepared by Ata publishing in terms of values education. In this study, which aims to examine the texts in terms of values education, document analysis, one of the qualitative research methods, was used. The universe of the study consists of the 6th grade Turkish textbook. The sample consists of 3 reading, 1 free reading and 1 listening text of the same book (without being limited to the 1st theme). In this study; The texts in the 1st theme of the 6th grade Turkish textbook were determined by examining them in terms of values education. In this study, which was carried out with content (document) analysis, firstly the literature review was followed by the opinions of the field teachers. Afterwards, each text was carefully examined by the researcher and the existing values were determined. Theme and text-based classification was applied. As a result of the research, in the text called "To Give is to Increase", which is in the first theme of the 6th grade Turkish textbook; helpfulness, respect, friendship and love values were determined. In the text titled "Canım Aliye Ruhum Filiz"; The values of Love, Honesty, Responsibility and Helpfulness have been determined. In the text called "Swans"; patience, love, self-control, justice and responsibility values were determined. In the text titled "The Dog That Does Not Forget Its Owner"; love, friendship and benevolence, while the lower values are being compassionate, loyal, hospitable and loyal. There is a longing for the past in the text called "I am from the age of Giley". Longing, on the other hand, contains values such as Love, Loyalty and Mercy. It is seen that the examined textbook has the 1st theme, 4 different text types and 29 different values.

Keywords: Values Education, Turkish, Turkish Textbook, 6th Grade, Outcome

6.SINIF TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDA YER ALAN METİNLERİN DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

ÖZET

Araştırmada, Ata yayıncılığın hazırlamış olduğu 6. Sınıflar için Türkçe Ders Kitabında bulunan (1.tema ile sınırlı olma üzere) 3 okuma metni, 1 dinleme, 1 serbest okuma metnini değerler eğitimi açısından incelemesi amaçlanmaktadır. Metinlerin değerler eğitimi açısından incelenmesini amaçlayan bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılmıştır. Çalışma evrenini 6. sınıf

Türkçe ders kitabı oluşturmaktadır. Örnekleme ise aynı kitabın (1.teması ile sınırlı kalmak üzere) 3 okuma, 1 serbest okuma, 1 dinleme metninden oluşmaktadır. Bu çalışmada; 6. sınıf Türkçe ders Kitabının 1.temasında bulunan metinler değerler eğitimi yönüyle incelenerek tespit edilmiştir. İçerik (doküman) analizi ile yapılan bu çalışmada önce literatür taraması ardından alan öğretmeni görüşlerine başvurulmuştur. Sonrasında herbir metin özenle araştırmacı tarafınca incelenerek var olan değerler tespit edilmiştir. Tema ve metin temelli tasnif uygulanmıştır. Yapılan araştırmanın sonucunda 6. sınıf Türkçe ders kitabının birinci temasında bulunan “Vermek Çoğalmaktır” adlı metinde; yardımseverlik, saygı, dostluk ve sevgi değerleri tespit edilmiştir. “Canım Aliye Ruhum Filiz” adlı metinde; Sevgi, Dürüstlük, Sorumluluk ve Yardımseverlik değerleri tespit edilmiştir. “Kuğular” adlı metinde; sabır, sevgi, özenetim, adalet ve sorumluluk değerleri tespit edilmiştir. “Sahibini Unutmayan Köpek” adlı metinde; sevgi, dostluk ve yardımseverlik iken alt değerler ise merhametli olma, vefalı olma, misafirperver olma ve sadık olmadır. “Yaştan Gileyliyim” adlı metinde geçmişe duyulan özlem vardır. Özlem ise Sevgi, Vefa, Merhamet gibi değerleri barındırır. İncelenen ders kitabının 1. Teması, 4 farklı metin türü ve 29 farklı değer barındırması 6. sınıf Türkçe ders Kitabı ders kitabının değerler eğitimi açısından zengin olduğunu, değerleri aktarmada başarılı ve yeterli olduğunu görülmektedir. **Anahtar Kelimeler:** Değerler Eğitimi, Türkçe, Türkçe Ders Kitabı, 6. Sınıf, Kazanım

1. GİRİŞ

Ortaokullarda değer aktarmada en etkin rol Türkçe dersiştir. Bir ders olmasından öte, ortaokul öğrencilerine toplumsal değerlerin aktarılmasında, vicdana yönelik bilincin oluşturulmasında en etkili metottur. Ortaokullarda okutulan Türkçe ders kitaplarındaki metinler incelendiğinde günlük yaşamla ilgili, etkileşim becerilerini ve düşünüş biçimlerini geliştiren konular içermektedir. Ayrıca kültürümüzün de aktarılmasını sağlayan destan, atasözü, şiir, efsane gibi metin türlerinde de değerlerin aktarımı yapılmaktadır. Bu değer aktarımının başarılı olabilmesi için öğrenci seviyelerine uygun olması gerekir. Türkçe kitaplarının en önemli argümanı olan metinler, öğrencilere farklı durumları göstererek onlara istedik ieltiller sunar. Bu nedenle yapılan bu çalışma 6.sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin içerdiği değerleri tespit etmesi açısından önemlidir. Gerekçesi ise; değerleri aktarımda önemli bir yere sahip olan metinlerin ders kitabında ne kadar etkili olduğunu incelemektir.

Araştırmanın amacı, Ata yayıncılığın hazırlamış olduğu 6. Sınıflar için Türkçe Ders Kitabında bulunan (1.tema ile sınırlı olma üzere) 3 okuma metni, 1 dinleme, 1 serbest okuma metnini değerler eğitimi açısından incelemek, metinlerde yer alan değerleri tespit etmeye çalışmaktadır

1.1. Kuramsal Çerçeve

Eğitim insanlık tarihinin ilk zamanlarından bu yana var olan önemli bir süreçtir. Natüralizme göre eğitim; “Kişinin doğal yönden olgunlaşmasını gösterme işi” olarak tanımlanır (Sönmez, 1991). TDK ise eğitimi; “bireylerin toplumda yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine okul içinde veya dışında, yardım etme, terbiye” şeklinde tanımlar. Ertürk (1984)’te “Eğitim, bireyin öz yaşantısı sonucunda istedik yönde davranış değişikliği meydana getirme sürecidir ” der. Bu ve buna benzer tanımlamalar sonucunda bilgi açısından dolu fakat karakter eğitimi yönünden noksan nesiller ortaya çıktığı gözlenmiştir.

Son yıllarda yaşanan gelişmeler gösteriyor ki, kültürel, ekonomik ve sosyal yönden süratli bir değişim yaşanıyor. Bu değişimlerden en fazla etkilenen ise eğitim sürecidir. Alan uzmanları değişimden en çok etkilenen eğitim sürecini yeniden tanımlanması üzerinde çalışmış ve bazı tanımlamalar yapmıştır. Genç ve Eryaman 2008 yılında yapmış oldukları eğitim tanımlamasında; “sürekli değişen çevresel koşullara uyum sağlayabilmek için; bilgi beceri ve davranışları güncelleyebileceği, öğrenmenin gerçekleşebileceği ortamların oluşturulması sayesinde daha üst zihinsel kapasitesinin fark edilip geliştirilmesi süreci” olarak ifade ederler.

Eğitimin tanımında yapılan bu değişim, bazı değerlerin reddedilmesine bazı değerlere sahip çıkılmasını gündeme getirmiştir. Sahip çıkılan değerler arasında; Verimlilik, internet ahlakı, etik, çevre bilinci, insan hakları gibi değerler ön plana çıkarken; delikanlılık, babayiğitlik, mertlik gibi değerler ise yerlerini yardımlaşma, dayanışma, erdem gibi değerlere bırakmıştır. Değer kavramının ne olduğu yüzyıllarca tartışılmış, konuşulmuş; yaşarla, inançlarla, kişilerin yargularıyla ve ahlâkî ilkelerle ilişkilendirilmiş ancak ortak bir tanıma varılamamıştır (Akbaba 2003). TDK'ye göre değer kavramı; “ Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü” olarak tanımlanır. Bir başka alan uzmanı, değerleri; “Bir şeyin istenilip veya istenilemez olduğuyla ilgili inanç, tavır”(Güngör 1993) olarak tanımlamıştır.

Değerler Eğitimi ise “bireylerin olumlu değerleri fark edip geliştirmeleri ve kendi iç dinamiklerine göre ilerlemeleri için yürütülen eğitimsel gayretler” olarak tanımlanmaktadır (Meydan 2014). Yani toplumun bireyde oluşmasını beklediği pozitif tüm değerlerin olabildiğince bireyler tarafından içselleştirilip benimsemeleridir. Bu Özümseven değerler çocukların karakter, mizaç ve ahlak oluşumunda önemli bir yere sahiptir.

Değerlerine bağlı bir toplumu oluşturmanın temeli ana değerleri çocuklara yetişme dönemlerinde aktarmaktır. Çocuğun ilk değer öğrenimi ve kazanımı ailede başlar. Çocuklar önce anne ve babalarından öğrendikleri temel seviyede değerlere göre şekillenerek toplumun değerlerini özümser. İlerleyen dönemlerde kadınların iş hayatında atılmalarından ötürü aile ortamının yetersiz kalması ve çocukların okula başlaması ile bu değer aktarımları okulda almaya başlarlar. Okullar bu en önemli görevi eğitim-öğretim faaliyetleri ile yerine getirmeye çalışır.

Gün geçtikçe büyüyen sosyal problemler, şiddet olayları, merhametsizlik en çok çocukları etkilemektedir. Geleceğin çocuklarının daha güvende olmaları için bugünün çocuklarına etkili bir değerler eğitimi verilmelidir. Çocukların daha okula başlamadan önce bu eğitimlere aile içinde başlamaları ve temel değerleri kazanmaları gerekmektedir. Değerler eğitimi aktarımının 3 önemli unsuru vardır: Aile, Okul ve Ders Kitaplarındaki metinler.

Değer aktarmada aileden sonra önemli bir role sahip olan unsur okullardır. Okullarda değerler eğitimi öğretmenlerle başlamaktadır. Öğrenci karşısında somut olan, iletişim kurabildiği, model olarak aldığı, bazılarının kahramanları olan öğretmenleri gözlemler. Öğretmenin hal ve hareketlerini gözleyerek ona benzemeye çalışır. Öğretmeninden gördüğü değerleri özümser ve toplumda iyi veya kötü yer edinirler. Dolayısıyla öğretmenin değerler konusunda çok dikkatli olması gerekmektedir.

Değer aktarımda bir diğer unsur ise ders kitaplarındaki metinlerin içeriğidir. Özellikle Türkçe, Sosyal Bilgiler, Hayat Bilgisi ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi gibi derslerde değerler eğitimi açısından zenginleştirilmiş metinlerin varlığı önemlidir. Bu metinler ile birçok değer öğrenciye sezdirilip içselleştirilebilir. Metinlerdeki görsel okumalar sayesinde öğrencilere eleştirel düşünme becerisi de kazandırılabilir (Sarıkaya 2019). TTKB 2017 yılında Türkçe öğretiminde bazı Kök değerler belirlenmiş olup bunlar: Adalet, Dostluk, Dürüstlük, Öz denetim, Sabır, Saygı, Sevgi, Sorumluluk, Vatanseverlik ve Yardımseverliktir (Kök Değerlerin Değerlerle İlişkili Tutum ve Davranışları (TTKB, 2017, S.24)).

1.2. İlgili Araştırmalar

Kavan, N. & Akın, E. (2018) tarafından hazırlanan *6.sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi (Eksen Yayıncılık)* adlı araştırma makalesinde Eksen Yayıncılığa ait 6.sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin değerler eğitimi açısından incelenmesi doküman analizi yöntemiyle yapılmış sonuçları açıklanmaya çalışılmıştır.

Akyol, Ş. (2010). *İlköğretim 6.sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Sevgi Temasının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi* adlı yüksek lisans tez çalışmasıyla, Koza ve MEB

Yayınlarına ait 2 çeşit 6.sınıf Türkçe Ders kitaplarındaki sevgi teması incelenmiş ve bulgular paylaşılmıştır.

Baki, Y. (2019). *Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Değer Aktarımı Açısından İncelenmesi* adlı çalışmada 5.sınıf, 6.sınıf, 7.sınıf ve 8.sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin değer aktarımı yönünden incelenmesi yapılmış ve sonuçları açıklanmıştır.

Kırmızı, F.S. (2014). *4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Metinlerinde Yer Alan Değerler* adlı araştırma makalesinde Bilim ve Kültür Yayınevine ait olan Türkçe Dersi 4. Sınıf Ders kitabı incelenmiştir. İlgili kitapta Kırk metin sekiz temaya paylaştırılmıştır.

Coşkun, H. & Derse, G.E. (2021). *Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi ve Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi* adlı Yüksek Lisans Tez Çalışmasında 6.sınıf Eksen Yayıncılığa ait Türk Ders Kitabı metinleri incelenmiş ve bu bulgular on alan öğretmeni ile değerler konusu tartışılmıştır.

Türkben, T. (2019) *Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin İlettiği Değerler Açısından İncelenmesi* adlı araştırma makalesinde Millî Eğitim Bakanlığı yayınlarına ait 5 ve 8. sınıf Türkçe ders kitapları, Eksen yayınlarına ait 6.sınıf Türkçe ders kitabı ile Dersdestek yayınevine ait 7.sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin incelenmesi yapılmıştır.

2. MATERYAL VE METOT

2.1. Araştırmanın Yöntemi

6.Sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin değerler eğitimi açısından incelenmesini amaçlayan bu çalışmada nitel araştırma yönteminin bir metodu olan doküman incelemesi kullanılmıştır.

Doküman inceleme metodu, araştırması amaçlanan olgular hakkında bilgi veren yazılı materyallerin analiz sürecini kapsar (Yıldırım ve Şimşek 2013). Araştırma yapılan alanla ilgili belge inceleme yolu sayesinde pek çok bilgi, görüşme ve gözlem yapmaya gerek kalmadan elde edilebilir. Böylelikle araştırmacı zamandan ve kaynaktan tasarruf sağlamış olur (Karataş Z. 2015). Doküman incelemesi yapılırken dokümanlara ulaşma, orijinalliğini kontrol etme, dokümanları anlama, veriyi analiz etme, veriyi kullanma gibi aşamalar takip edilir (Yıldırım ve Şimşek 2013).

2.2 Evren ve Örneklem

Çalışma evrenini Talim ve Terbiye Kurulunun 2018 tarihli kararıyla 2018-2019 öğretim yılından itibaren 5 yıl boyunca okutulacak Ata yayıncılık tarafından basılan 6. sınıf Türkçe ders kitabı oluşturmaktadır. Çalışmanın örnekleme, aynı kitabın (1.teması ile sınırlı kalmak üzere) 3 okuma, 1 serbest okuma, 1 dinleme metninden oluşmaktadır.

Tablo 1: ATA yayıncılık 6.sınıf Ders Kitabındaki Tema ve Metinler

	TEMA	METİNLER
11	ERDEMLER	Vermek Çoğalmaktır
22		Canım Aliye, Ruhum Filiz
33		Kuşular
44		Sahibini Arayan Köpek
55		Yaştan Gileyliyim
	Okuma Metinlerinin Sayısı	3
	Dinleme Metinlerinin Sayısı	1
	Serbest Okuma Metinlerinin Sayısı	1
	TOPLAM METİN	5

2.3. Verilerinin Toplanması ve Analizi

Bu çalışmada; Talim ve Terbiye Kurulunun 2018 Eğitim - Öğretim yılından itibaren 5 yıl boyunca okutulacak ATA yayıncılığa ait Türkçe 6. sınıf ders kitabındaki, 18. Milli Eğitim Şurası'nda belirlenen Değerler Eğitimi yönergesinde kabul gören değerler dikkate alınmıştır. Kitabın 1.temasında bulunan metinler değerler eğitimi yönüyle incelenerek tespit edilmiştir. İçerik (doküman) analizi ile yapılan bu çalışmada önce literatür taraması ardından alan öğretmeni görüşlerine başvurulmuştur. Milli Eğitim Şurası'nda belirlenen Değerler Eğitimi yönergesinde ön plana çıkan değerler ışığında bir form (TTKB, 2017) oluşturulmuştur. Herbir metin özenle araştırmacı tarafınca incelenerek var olan değerler tespit edilmiştir. Tema ve metin temelli tasnif uygulanmıştır. Var olan değerlerin geçtiği metinlerden bazı cümleler sunulmuştur. Yapılan araştırmanın sonuçları ise tablolar ve grafikler ile de gösterilmiştir.

Tablo 2: Kök değerlerin alt değerlerle ilişkili Tutum ve Davranışları

KÖK DEĞER	ALT DEĞER
Adalet	Adil olma, eşit davranma, paylaşma
Dostluk	Diğerkâmlık, güven duyma, Anlayışlı olma, Dayanışma, vefalı olma sadık olma, yardımlaşma
Dürüstlük	Doğru sözlü olma, açık ve anlaşılır olma, güvenilir olma, sözünde durma
Öz denetim	Özgüven sahibi olma, davranışlarını kontrol etme, davranışlarının sorumluluğunu üstlenme, özgüven sahibi olma, gerektiğinde özür dileme
Sabır	Tahammül etme, beklemeyi bilme, azimli olma,
Saygı	Alçakgönüllü olma, diğer insanların kişiliklerine değer verme, başkalarının kendine davranılmasını istediği şekilde davranma, muhatabının konumunu özelliklerini ve durumunu gözetme
Sevgi	Merhametli olma, aile birliğine önem verme, fedakârlık yapma, vefalı olma, güven duyma
Sorumluluk	Ailesine kendisine çevresine vatanına karşı sorumlu olma, sözünde durma, davranışlarının sonuçlarını üstlenme, tutarlı ve güvenilir olma
Vatanseverlik	Tarihsel mirasa duyarlı olma, çalışkan olma, kurallara ve kanunlara uyma, sadık olma, toplumu önemseme
Yardımseverlik	Paylaşma, Cömert olma, misafirperver olma, iş birliği yapma, merhametli olma

3. BULGULAR

Bu bölümde, Ata yayıncılık 6. Sınıf Türkçe ders kitabındaki 1.tema olan Erdemler temasında bulunan değerlerin dağılımına ilişkin bulgular, grafikler ve tablolar şeklinde sunulmuştur.

3.1 Vermek Çoğalmaktır

Göksu Birol'a ait hikâye türünde verilen bu metinde on kök değerden, yardımseverlik, saygı, dostluk ve sevgi değerleri tespit edilmiştir. Yardımseverlik kök değerinin alt değeri olan paylaşma ve cömertlik, saygı kök değerinin alt değeri olan alçakgönüllü olma ve diğerlerinin kişiliklerine değer verme, dostluk kök değerinin alt değeri olan vefalı olma, sevgi kök değerinin alt değeri olan merhametli olma konuları işlenmiştir. Metinde en çok üzerinde durulan değer cömertliktir.

Tablo 3: Vermek Çoğalmaktır adlı metinde tespit edilen değerler

CÜMLE ÖRNEKLERİ	KÖK DEĞER	ALT DEĞERLER
“Bunlar benim bağımın en güzel üzümleri. Size hediye olarak getirdim.”	Yardımseverlik	Paylaşma ve Cömertlik
“Bana mı?” Talebenin yüzü kızardı. Böyle güzel bir hediyeyi hak ettiğini düşünmüyordu.”	Saygı	Alçakgönüllülük
“Çünkü ne zaman bu kapıyı çalsam sen açıyorsun. Ne zaman ürünlerim kuraklıktan kırılrsa bana her gün sen yiyecek ekmek veriyorsun. İnşallah bu üzüm salkımı da sana güneş ışığı gibi ılık ve yağmur gibi güzel ilahi rahmeti getirir.”	Dostluk	Vefalı olma
“O yüzden salkımı hocasına ikram etmeye karar verdim. Çünkü kendilerine ilim ve hikmeti öğreten oydu.”	Saygı	Diğer insanların kişiliklerine değer verme
“Ama sonra hemen medresedeki hasta talebesini hatırladı: “Üzümleri ona hediye edeyim. Kim bilir belki onlarla sevinir ve daha çabuk şifa bulur.”	Sevgi	Merhametli olma

3.2 Canım Aliye Ruhum Filiz

Sebahattin Ali'ye ait olan mektup türünde verilen bu metinde dört kök değer tespit edilmiştir. Bunlar; Sevgi, Dürüstlük, Sorumluluk ve Yardımseverliktir. Ayrıca bu 4 kök değere ait 4 alt değer sonucuna ulaşılmıştır. Bunlar ise; Doğru sözlü olma, Aile birliğine önem verme, Ailesine karşı sorumlu olma ve Misafirperver olmaktır. Metinde verilen mektupta Sevgi kök değeri ön plana çıkmaktadır.

Tablo 4: Canım Aliye Ruhum Filiz adlı metinde tespit edilen değerler

CÜMLE ÖRNEKLERİ	KÖK DEĞER	ALT DEĞERLER
“Sevgili Aliye; Ankara'dan ayrıldığımdan beri hiçbir yerde uzun zaman kalmadığım için sana daha şimdi mektup yazabiliyorum.”	Sevgi	Aile birliğine önem verme
“Zaten Edremit'e uğramaya hiç niyetim olmadığı hâlde onlar beni zorla götürüyorlar.”	Dürüstlük	Doğru sözlü olma
“Bir saat evvel geldim. Hemen birkaç satır yazıyorum.”	Sorumluluk	Ailesine karşı sorumlu olma
“İkramda kusur etmediler.”	Yardımseverlik	Misafirperver olma

3.3 Kuğular

Ziya Gökalp'e ait olan masal türündeki bu metinde sabır, sevgi, özdenetim, adalet ve sorumluluk kök değerleri ile bu kök değerlerin alt değerleri olan tahammül etme, aile birliğine önem verme, özgüven sahibi olma, beklemeyi bilme, aileye karşı sorumlu olma, azimli olma, sözünde durma, davranışlarının sonuçlarını üstlenme, adil olma ve fedakârlık değerleri işlenmiştir. 5 kök değer ve 10 alt değerden oluşan bu metinde ailenin önemi ve yardımseverlik ön plana çıkmaktadır.

Tablo 5: Kuğular adlı metinde tespit edilen değerler

CÜMLE ÖRNEKLERİ	KÖK DEĞER	ALT DEĞERLER
“Nilüfer, kardeşlerini gördüğü sürece, saraydaki aşağılamalara dayandı.”	Sabır	Tahammül etme
“Kardeşlerinin birer kuğu olarak uçup gittiklerini gördükten sonra, artık sarayda kalmayı istemedi.”	Sevgi	Aile birliğine önem verme
“Nilüfer, düşmekten korkmadığı için, bu yolculuktan çok zevk alıyordu.”	Özdenetim	Özgüven sahibi olma
“Sabah olup da kuğular uçunca, o da süt gölüne doğru gitti.”	Sabır	Beklemeyi bilme
“Nilüfer uyanınca, ayrıkotu aramaya gitti.”	Sorumluluk	Aileye karşı sorumlu olma
“Akşam, kardeşleri geldiler, ne yapmakta olduğunu sordular, hiç yanıt vermedi; sürekli örüyordu.”	Sorumluluk	Sözünde durma
“Kız, hiç durmaksızın gömlek örüyordu.”	Sabır	Azimli olma
“Padişah, kızın bu davranışından öfkeleni. “Hüküm uygulansın!” dedi. Cellatlar kızı aldılar, darağacının yanına götürdüler. Kız, son gömleğini bitirmek için acele ediyordu.”	Sorumluluk	Davranışlarının sonuçlarını üstlenme
“Kendisinin konuşmamasının ve geceleri ayrıkotu toplayarak sürekli gömlek örmesinin, bu büyüleri bozmak için olduğunu ve bunu yapmak üzere, rüyasında bilinmeyen âlemden emir aldığını söyledi.”	Sevgi	Fedakârlık
“Kardeşleri de, bu sözlerin doğru olduğuna tanıklık ettiler.”	Adalet	Adil olma

3.4 Sahibini Unutmayan Köpek

Hasan Latif Sarıyüce’ye ait olan bu hikâye türündeki metinde 3 kök değer ve 4 alt değer bulunmaktadır. Bu kök değerler; sevgi, dostluk ve yardımseverlik iken alt değerler ise merhametli olma, vefalı olma, misafirperver olma ve sadık olmadır.

Tablo 6: Sahibini Unutmayan Köpek adlı metinde tespit edilen değerler

CÜMLE ÖRNEKLERİ	KÖK DEĞER	ALT DEĞERLER
“Bunun hâli ne olacak? Nereye gidebilir? Kime sığınabilir.”	Sevgi	Merhametli olma
“Eşimle birlikte sabahleyin evden ayrılır, işimize gider dik. Bizi kapıya kadar izler.”	Dostluk	Vefalı olma
“Birkaç saat kaldık orada Eski ahbablar bizi lokantaya davet ettiler.”	Yardımseverlik	Misafirperver olma
“Sonra birden koşarak yanıma kadar geldi.”	Dostluk	Sadık olma

3.5 Yaştan Gileyliyim

Bahtiyar Vahapzade’ye ait olan bu şiir türündeki metinde çocukluğa duyulan özlem belirgin bir biçimde anlatılmıştır. Özlem ise Sevgi, Vefa, Merhamet gibi değerleri barındırır. Bu metinde 5 kök değer ve bu değerlere ait 5 alt değer tespit edilmiştir.

Tablo 7: Yaştan Gileyliyim adlı metinde tespit edilen değerler

CÜMLE ÖRNEKLERİ	KÖK DEĞER	ALT DEĞERLER
“Ben de onlar ile tutup el ele, Koşmak istiyorum çocukluğuma”	Sevgi	Vefalı olma
“Ben on beş yaşında yirmi yaşında Öyle sanırdım ki, kırk, kocalıktır”	Dürüstlük	Açık olma
“Nezil kırbaç vurup “at” seğirttiğim”	Vatanseverlik	Tarihsel mirasa duyarlı olma
“Sanki dünün çocuğuyum ben”	Sevgi	Vefalı olma
“Kâh arana düşür, kâh dağa meylim, Nedir gönlümdeki bu duygular bes”	Özdenetim	Davranışlarının sorumluluğunu üstlenme
“Yaşımız geçtikçe, ağaçlar gibi Derine işliyor rişelerimiz”	Sorumluluk	Kendine karşı sorumlu olma

Yapılan incelemeler sonucunda metinler geçen kök değerler bir tablo halinde aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 8: Erdemler temasındaki tüm metinlerde tespit edilen değerler

TEMA	METİN	TÜR	KÖK DEĞER
ERDEMLER	Vermek Çoğalmaktır	Hikâye	Yardımseverlik, Saygı, Dostluk, Sevgi
	Canım Aliye Ruhum Filiz	Mektup	Yardımseverlik, Sevgi, Dürüstlük, Sorumluluk
	Kuğular	Masal	Sabır, Sevgi, Özdenetim, Adalet, Sorumluluk,
	Sahibini Unutmayan Köpek	Hikâye	Yardımseverlik, Sevgi, Dostluk
	Yaştan Gileyliyim	Şiir	Sevgi, Dürüstlük, Vatanseverlik, Özdenetim, Sorumluluk

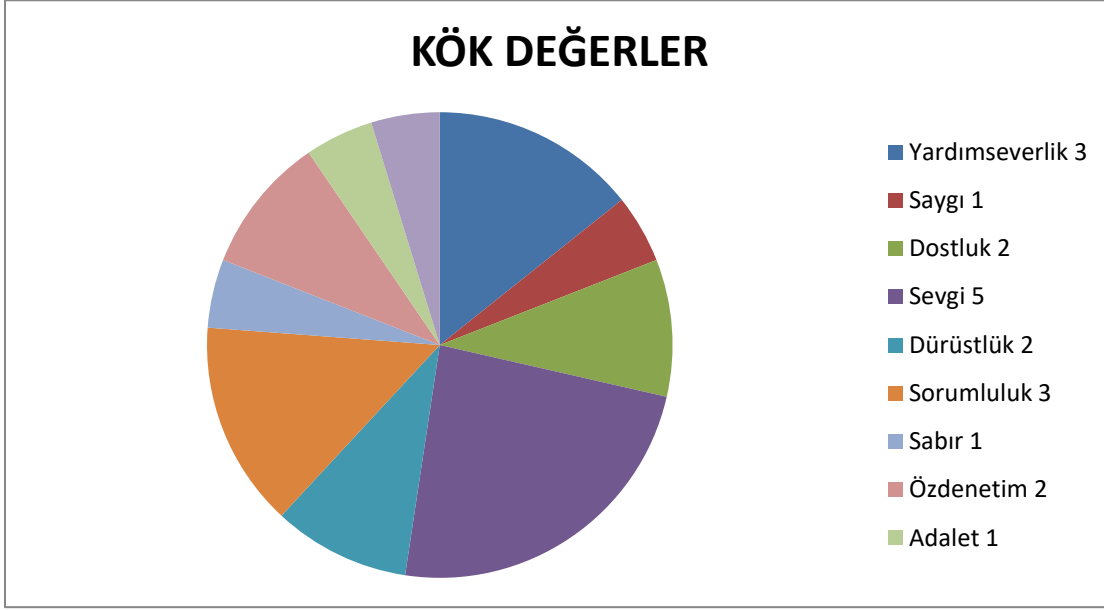
Tablo 8’de gösterildiği üzere tespit edilen değerler metinler bağlamında incelendiğinde değerlerin metinlere eşit dağıldığı görülmektedir.

Değerler eğitimi kapsamında incelenip tablo haline getirilen Ata Yayıncılığa ait 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında yer alan 1. Temaya ait metinlerin incelenmesi sonucunda elde edilen kök değerlerin dağılımı şu şekildedir:

Yardımseverlik(3), Saygı(1), Dostluk(2), Sevgi(5), Dürüstlük(2), Sorumluluk(3), Sabır (1), Özdenetim(2), Adalet(1), Vatanseverlik(1)

Şekil 1: Kök Değerlerin Dağılımı

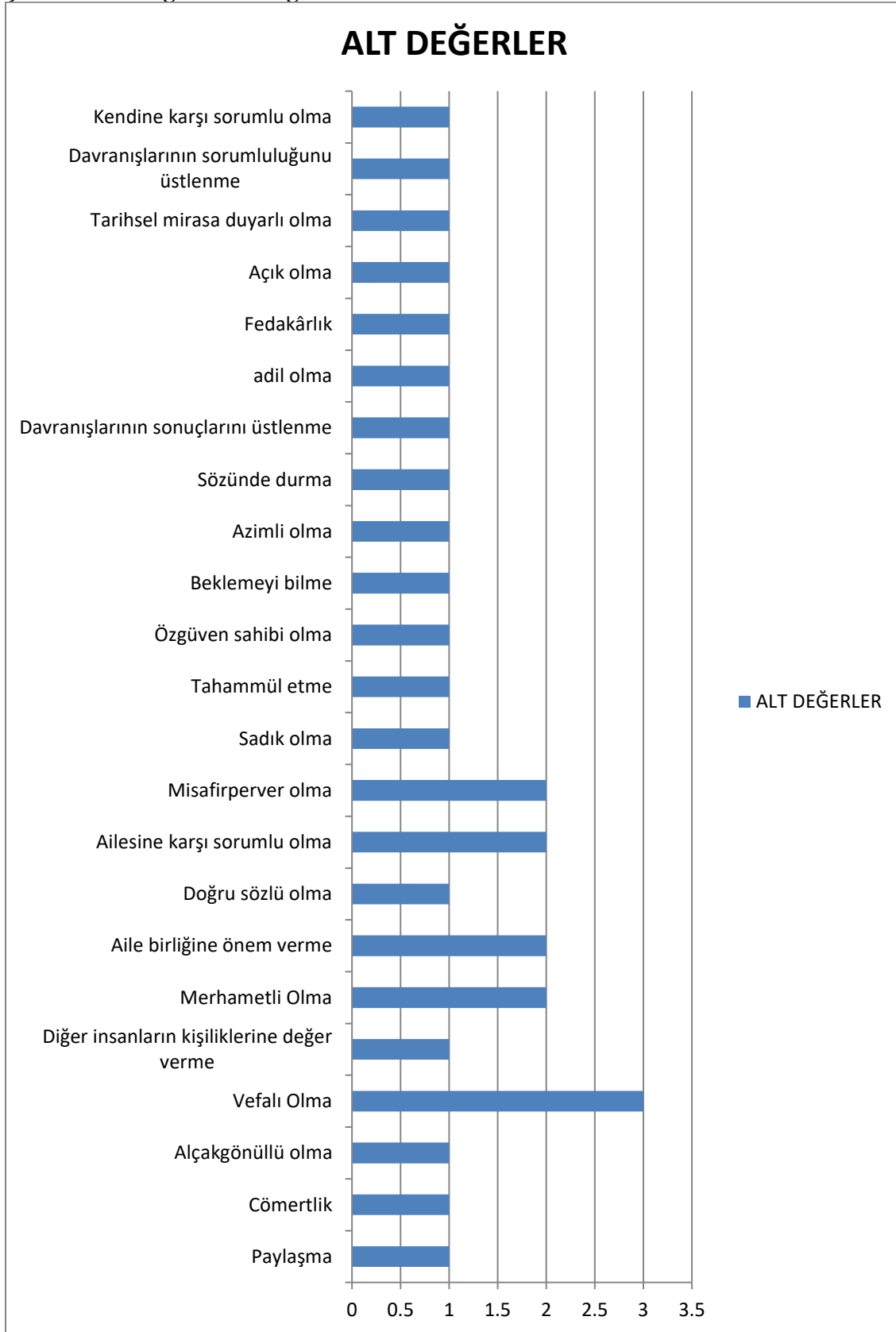

Değerler eğitimi kapsamında incelenip tablo haline getirilen Ata Yayıncılığa ait 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında yer alan 1. Temaya ait metinlerin incelenmesi sonucunda elde edilen kök değerlerin dağılımı şu şekildedir:

Paylaşma(1), Cömertlik(1), Alçakgönüllü olma(1), Vefalı Olma(3), Diğer insanların kişiliklerine değer verme(1), Merhametli olma(2), Aile birliğine önem verme(2), Doğru sözlü olma(1), Ailesine karşı sorumlu olma(2), Misafirperver olma(2), Sadık olma(1), Tahammül etme(1), Özgüven sahibi olma(1), Beklemeyi bilme(1), Azimli olma(1), Sözünde durma(1), Davranışlarının sonuçlarını üstlenme(1), adil olma(1), Fedakârlık(1), Açık olma(1), Tarihsel mirasa duyarlı olma(1), Davranışlarının sorumluluğunu üstlenme(1), Kendine karşı sorumlu olma(1) olmak üzere 29 alt değer vardır.

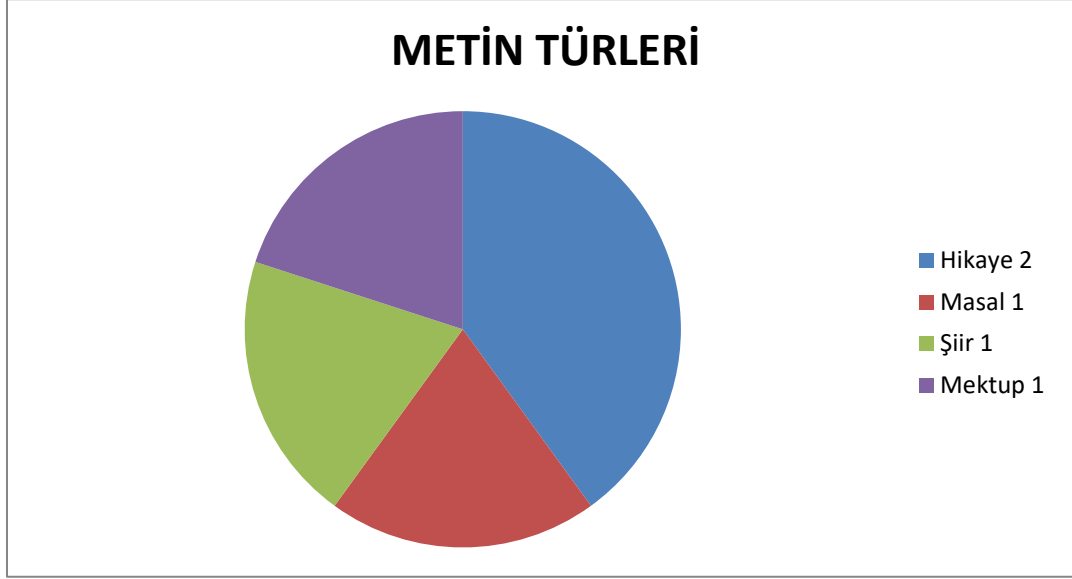
Şekil 2: Alt Değerlerin Dağılımı

Çalışmada ulaşılan diğer bir sonuç ise incelenen kitabın 1. Temasında 4 değişik metin türü mektup (1), masal (1), hikâye (2), şiir (1) bulunmaktadır.

Şekil 3: Metin türü dağılımı

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

6. sınıf Türkçe ders kitabının birinci temasında bulunan “Vermek Çoğalmaktır” adlı metinde yardımseverlik, saygı, dostluk ve sevgi değerleri tespit edilmiştir. Yardımseverlik kök değerinin alt değeri olan paylaşma ve cömertlik, saygı kök değerinin alt değeri olan alçakgönüllü olma ve diğerlerinin kişiliklerine değer verme, dostluk kök değerinin alt değeri olan vefalı olma, sevgi kök değerinin alt değeri olan merhametli olma konuları belirlenmiştir. Metinde en çok üzerinde durulan değer cömertliktir. 6. sınıf Türkçe ders kitabının birinci temasında bulunan “Canım Aliye Ruhum Filiz” adlı metinde; Sevgi, Dürüstlük, Sorumluluk ve Yardımseverliktir. Ayrıca bu 4 kök değere ait 4 alt değer sonucuna ulaşılmıştır. Bunlar ise; Doğru sözlü olma, Aile birliğine önem verme, Ailesine karşı sorumlu olma ve Misafirperver olmaktır. Metinde verilen mektupta Sevgi kök değeri ön plana çıkmaktadır. 6. sınıf Türkçe ders kitabının birinci temasında bulunan “Kuğular” adlı metinde sabır, sevgi, özdenetim, adalet ve sorumluluk kök değerleri ile bu kök değerlerin alt değerleri olan tahammül etme, aile birliğine önem verme, özgüven sahibi olma, beklemeyi bilme, aileye karşı sorumlu olma, azimli olma, sözünde durma, davranışlarının sonuçlarını üstlenme, adil olma ve fedakârlık değerleri işlenmiştir. 5 kök değer ve 10 alt değerden oluşan bu metinde ailenin önemi ve yardımseverlik ön plana çıkmaktadır. 6. sınıf Türkçe ders kitabının birinci temasında bulunan “Sahibini Unutmayan Köpek” adlı metinde; sevgi, dostluk ve yardımseverlik iken alt değerler ise merhametli olma, vefalı olma, misafirperver olma ve sadık olmadır. 6. sınıf Türkçe ders kitabının birinci temasında bulunan “Yaştan Gileyliyim” adlı metinde geçmişe duyulan özlem vardır. Özlem ise Sevgi, Vefa, Merhamet gibi değerleri barındırır. Bu metinde 5 kök değer ve bu değerlere ait 5 alt değer tespit edilmiştir.

Türkçe Öğretim Programında bahsedilen 10 kök değer Ata Yayıncılığa ait Türkçe ders kitabındaki metinlere serpiştirilerek öğrencilerin fark edebileceği düzeyde açık olarak verildiği görülmüştür. Kök değerler ve alt değerleri metinler aracılığıyla öğrencilere aktarılmaya çalışılmıştır. Dolayısıyla Erdemler Teması için değer aktarımı başarılıdır.

İncelenen ders kitabının 1. Teması, 4 farklı metin türü ve 29 farklı değer barındırması ders kitabının değerler eğitimi açısından zengin olduğunu, değerleri aktarmada başarılı ve yeterli olduğunu göstermektedir.

Çalışmada elde edilen verilerden yola çıkılarak şu öneriler söylenilebilir:

1. Değerler konusu çokça üzerinde çalışılmış bir alan olsa da gerekliliği bakımından her zaman önemini korumaktadır. Alan uzmanları değerler eğitimi ile ilgili araştırmaların ve çalışmaların devamlı yapılması gerektiğini düşünmektedir.
2. Yapılan araştırmaların ve çalışmaların sonucu, ders kitaplarını hazırlamayla uğraşanlarla da paylaşarak temalardaki metinlerin daha dikkatli ve sağlıklı seçilmesine katkıda bulunulabilir.
3. Öğretmenlere değerler eğitimi ile ilgili hizmet içi eğitimler verilebilir.
4. Değer aktarımı anasınıfından başlayıp sistemli bir şekilde örgün eğitim boyunca yapılandırılmalıdır.
5. Öğrencinin seviyesi göz önünde bulundurularak örgün eğitimin hangi kademesinde hangi değerlerin verileceği tespit edilmelidir.
6. Öğrenciler değerler konusunda baskı hissetmemeli, metinlerde özümsemeleri sağlanmalıdır.
7. Eğitim ailede başladığı için değerler eğitiminin de ailelere uygulanması gerekmektedir.

REFERENCES

- Karataş, Z. (2015). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri *Manevi temelli sosyal hizmet araştırmaları dergisi*. 1(1)
- Kırmızı, F.S. (2014). Sınıf Türkçe Ders Kitabı Metinlerinde Yer Alan Değerler
- Kumandaş, H., & Kutlu, Ö. (2010). İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Performans Görevlerine ilişkin Tutumlarını Etkileyen Faktörler
- Meydan, H. (2014). Okulda değerler eğitimin yeri ve değerler eğitimi yaklaşımları üzerine bir değerlendirme. *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(1), 94-95
- Sağnak, M. (2004). Kişi-örgüt değer uyumunu ölçme çalışmaları ve kullanılan yöntemlerin karşılaştırılması. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 2(5), 101-124.
- Sarıkaya, B. (2017). Türkçe öğretiminde görsel okuma *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(5)
- Seven, M. A. (Natürallizm felsefesine göre eğitim “Kişinin doğal olarak olgunlaşmasını ve onun bu özelliğini göstermesini sağlama işi” olarak ifade edilmektedir (Sönmez, 1991)
- Şimşek, A. (2019) Türkiye Eğitim Sisteminin Amaçlarında Felsefi Akımlar
- Türk Dil Kurumu (2020). <https://sozluk.gov.tr/>
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*.
- Yurdakul, A. (2020) Değer Kavramı ve Değerler Eğitimi *Türk medeniyet dergisi*, 1(2)